

İngilizler Yunanistan'a nasıl bakıyor(muş)?

Geçen hafta medyada Yunanistan ile ilgili şöyle ilginç bir haber vardı: Yunan ordusuna kadınlar da alınacak. Gönüllülük esasına dayanan bu kararın amacı, Yunan ordusundaki asker sayısını artırmak. Bunun iki alt amacı var: Birincisi, işsizlik oranını düşürmek. İkinci alt amaç ise Türkiye'ye mesaj vermek. Maalesef Yunan siyasetçileri hâlâ Türk düşmanlığından oy devşirme uygulamasından vazgeçemediler. Onlar tarihten ders almıyor ama biz, Türkiye olarak gerek askerî, gerek siyasi gerekse akademik olarak dersimiz çalışıyoruz.

Bu yazıda size, yapılan akademik çalışmaların birinden bahsetmek istiyorum. Ama önce biraz tarihsel arka plana bakalım.

Osmanlı, bir devlet olmasının ötesinde, varlığıyla hem Türklüğe hem de tebasındaki milletlere âit (dil, din, mimari, mutfak, eğitim, eğlence, giyim, vb.) her ne varsa koruyan, zenginleştirilen ve dönemler içinde güncel tutan bir sosyopolitik yapıydı. Bu yapı olmasaydı, günümüzdeki Türklük ve Türk dili olmayacağı gibi, belki değil sadece Yunanlar, Bulgarlar, Hırvatlar, Macarlar ve benzeri diğer milletlerin millî varlığı, mensup oldukları Ortodoksluk bile olmayabilirdi. Onlar Katolik kardinal külahı görmekten se Osmanlı sarığı görmeyi tercih ettikleri için varlıklarını sürdürdüler. Osmanlı, tebasındaki Ortodoksları, Katoliklere karşı korudu. Dolayısıyla Osmanlı, sadece bir devlet değil, bir milletler topluluğuydu. Osmanlı, siyasi olarak yıkıldıktan sonra başlayan, dönem dönem ve bölge bölge devam eden kargaşalar bunun tâlihsiz bir ispâtidir.

Osmanlı'nın yıkılışını ilk toprak kayıplarına başlatanların bir bölümü, bunun en büyük örneği olarak Yunanistan'ın 1821'deki bağımsızlığını gösterirler. Yunanistan'ın bağımsızlığı ile başlayan süreç, geri döndürülemediği ve

Doç. Dr. Can CEYLAN

daha önce kaybedilen topraklar geri alınırken, Yunanistan âdetâ sürüye kurt getiren köpek gibi kötü örnek olmuştur. Yunanistan'ın bağımsızlığı sadece Yunan halkını ilgilendiren bir durum ve sonuç değildir. Zira bu sonuç, Yunan halkının kendi becerisiyle değil, başta İngiltere olmak üzere Fransa ve Rusya'nın büyük destekleriyle ortaya çıkmış ve kalıcı olmuştur. Yunanistan'ın günümüzde bile ekonomik ve siyasi olarak hâlâ İngiltere'ye ve Avrupa'ya bağlı ve bağımlı olmasında bu desteğin etkileri vardır. Yunanistan'dan Türkiye karşıtı bir ses çıkıyorsa, o sesin mikrofonu İngiltere'dedir.

Yunan halkı, dört yüz yılı aşkın bir süre Türk idâresindeyken sâhip olduğu serbestliği, bu serbestliği tanıyan Osmanlı'ya savaş açacak kadar güçlenmek için fırsat olarak kullanırken, yüzlerce yılın izlerini de silmekte hiç gecikmemiştir. Günümüzde depo, restoran, eğlence yeri gibi faaliyetlerde kullanılacak kadar "şanslı" olmayan Osmanlı'ya âit dinî ve sivil yapı yok edilmiştir. Bunun sebebinin basit bir Müslüman ve Türk düşmanlığı veya iyilikten maraz doğar gibi kültürel yaklaşımlarla ortaya çıkarmak pek de mümkün değildir. Bunun daha derinlerdeki sebeplerini anlamak ancak sosyal bilimlerde merkezî bir yere sâhip olan Tarih bilimi ile mümkündür.

İNGİLTERE'NİN YUNAN "SEVGİSİ"

Bize bunun mümkün olduğunu gösteren çalışmalardan biri, Türk Tarih Kurumu yayımları arasında çıkan İngiltere'nin Yunanistan Raporları adlı çalışmadır. Pınar Güven'in çevirisiyle, Ali Satan ve Resul Yavuz'un editörlüğünde sunulan çalışma üç ciltten oluşmaktadır.

İlk iki cildi okuyucuyla buluşmuş ve e-kitabına Türk Tarih Kurumu'nun internet sitesinden ücretsiz olarak ulaşmak mümkündür. E-kitabı, PDF olarak indirmenizi ve arşivlemenizi tavsiye ederim.

Bu çalışmanın en büyük özelliği, yanı başımızda bulunan, coğrafya birliği içinde olduğumuz; müziğimizle, yemeklerimizle, kelimelerimizle büyük bir tarihin kültür ortaklığını yaptığımız Yunanistan'ın üçüncü ülkeler tarafından nasıl görüldüğünü görme imkânı sunmasıdır. Bu çalışmada İngiltere'nin sadece Yunanistan'a bakışını değil, yakın coğrafyadaki Bulgaristan, Romanya, Mısır, Karadağ, Makedonya gibi ülkelerle ilgili yaklaşımı da yer almaktadır. İsyancı getelerden grevlere, emekli maaşlarından demiryolları ve akarsuların durumlarına kadar günümüz diplomasi ve istihbarat çalışmalarının da yararlanacağı değerli bilgiler titiz bir çalışma ile sunulmaktadır.

Bu çalışmada bir sosyal antropolog olarak beni en çok cezbeden şey, antropolojinin ilgi alanı olan herhangi bir konunun gerek diplomasi gerek ticaret, gerekse askerî açıdan bir rapor konusu olabildiğini görmektir. Bu raporlarda bir

toplumu siyasi, askerî veya ticarî amaçlarla kullanmak veya onunla iş birliği yapmak için nasıl tanınamamız gerektiği, bunun için elde edilen ham verilerin nasıl bilgi ve istihbarat unsuru hâline getirilebileceği görülmektedir.

"İngiliz ajanı" deyince bizim aklımıza Arabistanlı Lawrence gelir. Onu da İngilizlerin kendi yaptıkları filmlerden biliriz. Ama Yunanistan ve sonrasında tüm Balkanların bizden koparılmasında etkili olan Atinalı, Selanikli, Kosovalı, Üsküplü, Filibeli, Sofyalı, Prizrenli, Belgradlı kaç tane Lawrence benzeri isim olduğunu, bunların nerelerde yetiştirildiğini ve nasıl çalıştığını bilmeyiz. Bunları bilmediğimiz sürece, 16 Mayıs 1919'da İzmir'in Yunanlar tarafından işgal edildiğini, Yunanların İngilizler tarafından buna nasıl ikna edildiğini; daha öncesinde 1. Balkan Harbi'nde Osmanlı'ya karşı savaşan ülkelerin, 2. Balkan Harbi'nde neden birbirleriyle savaştığını anlayamayız. Bunları anlamamak, dün düşman olduğumuz ülkelerle bugün neden iş birliği içinde olduğumuzu anlamamızı engeller.

Çalışmanın birinci cildi, *Balkan Savaşları ve Öncesi 1906-1913*, ve

ikinci cildi *Türk İstiklâl Harbi ve Lozan Barış Konferansı Dönemi 1920-1923* alt başlıklarını taşımaktadır. Hazırlanmakta olan üçüncü ciltte de Lozan Sonrası Yunanistan'daki Gelişmeler konuları ele alınacaktır.

YAYIN DİLİ

Söz konusu Tarih olunca ve bir de işin içinde "hizmete özel" ve "mahrem" içerikli istihbarat ve diplomasi raporları olunca, okuyucu zor bir metinle karşılaşacağını düşünebilir. Ama çalışmada, bir roman ya da hikâye kadar olmasa da, okuyucuyu yormayan akıcı bir dil kullanılmıştır. Burada raporların kaynak dili olan İngilizcedeki anlatım şekline de sadık kalındığı anlaşılmaktadır. Zira bu raporların tutulduğu ve İngiltere'ye gönderildiği şartlarda, ağır ve ağırdal ifadelerin olduğu, deşifre edilirken yanlış yapıma ihtimalini yükseltecek bir dilin kullanılmaması gerekir. Bu özelliği ile bu üç ciltlik çalışma, üniversitemizin Çeviribilim bölümlerinin çalışma konularına da malzeme olacak özelliktedir.

POPÜLER TARİHTEN TOPLUMSAL TARİHE

Tarih, ülkemizde televizyon programlarından haftalık dergilere ve dizilere kadar birçok mecrada popüler bir hâle geldi. Ben de bu konuyla ilgili SETA Vakfı yayınlarından çıkan "Normalleşme Sürecinde Tarihin Popülerleşmesi ve Medya" (1) başlıklı bir rapor kaleme almıştım. Tarih'in bu kadar popüler olduğu ülkemizde, konuya televizyon dizilerinin seviyesinden daha ciddi ve bilimsel bir seviyede yaklaşmanın zaman geldiğini düşünüyorum. Bu çalışma başta olmak üzere, Türk Tarih Kurumu yayınlarına e-kitap olarak ücretsiz ulaşabiliyor olmamız birçok mâzereti ortadan kaldırmaktadır. Tarih'e bu kadar önem veren ve ilgi gösteren bir toplum olarak Türk Tarih Kurumu'na ve emek harcayan hocalarımıza teşekkür etmemiz gerekmektedir.

(1) media.setav.org/tr/dosya/2018/07/normallesme-surecinde-tarihin-populerlesmesi-ve-medya.pdf

EĞİTİMDE ALGILAR VE VERİLER:

TÜRKİYE'NİN PISA KARNESİ BİZE NE SÖYLÜYOR

Türkiye yalnızca kendi içinde bir ilerleme kaydetmiyor, aynı zamanda küresel ölçekte rekabet ettiği ülkeler karşısında da konumunu güçlendiriyor.

Türkiye'de eğitim meselesi, kamuoyunun en fazla tartıştığı alanlardan biri. Zaman zaman sosyal medyada, televizyon tartışmalarında veya gündelik siyasi polemiklerde eğitim sistemi üzerinden sert eleştiriler yapılıyor. Elbette eğitim gibi toplumun tamamını ilgilendiren bir alanda eleştiri doğaldır, hatta gereklidir. Ancak eğitim politikalarını değerlendirirken kısa vadeli gözlemlerle, münferit örneklerle ya da sosyal medyada öne çıkan olumsuzluklarla hüküm vermek bizi çoğu zaman eksik ve yanıltıcı sonuçlara götürebilir.

Çünkü eğitim; sağlık, ulaştırma veya altyapı gibi alanlardan farklı olarak sonuçları hemen görülebilen bir politika konusu değil. Bir hastane yatırımı, yol, köprü, havaalanı ya da şehir hastanesi yapıldığında bunun topluma yansımaları kısa sürede görülür. Vatandaş hizmete erişir, fiziki kapasiteyi fark eder, somut değişimi günlük hayatında hisseder. Oysa eğitimde yapılan bir müfredat değişikliğinin, öğretmenin niteliğine yönelik bir yatırımın, dijital öğrenme platformlarının, mesleki eğitimi güçlendiren politikaların veya erken yaşta beceri gelişimine yönelik adımların sonuçları ancak yıllar içinde ortaya çıkar.

ALGILARIN ÖTESİNDE BİR BAŞARI HİKAYESİ

Eğitim uzun soluklu bir inşa sürecidir. Bugün yapılan bir yatırımın sonucu, bazen on yıl sonra Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) verilerinde, iş gücü piyasasında, üniversite başarısında, teknoloji üretiminde veya toplumsal hareketlilikte görünür hale gelir. Bu nedenle eğitimde "hemen sonuç" beklentisi çoğu zaman gerçekçi değildir. Asıl mesele, sistemin doğru yönde ilerleyip ilerlemediğini anlamaktır. İşte burada uluslararası karşılaştırmalar, özellikle de

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ve PISA verileri önemli bir ayna işlevi görmektedir.

Nitekim OECD Genel Sekreteri Mathias Cormann'ın Türkiye'ye ilişkin son açıklaması, eğitim tartışmalarında çoğu zaman gözden kaçan bu uzun vadeli perspektifi hatırlatması bakımından son derece önemlidir. Cormann, Türkiye'nin PISA sonuçlarına atıfla, "son on yılda doğru yönde eğilim gösteren az sayıda ki ülkeden biri" olduğunu belirtmiş ve bir sonraki PISA için gelen verilerin de Türkiye'deki olumlu eğilimin devam ettiğini gösterdiğini ifade etmiştir. Daha da önemlisi eğitimin gelirleri, verimliliği ve yaşam standartlarını iyileştirmenin etkili yollarından biri olduğunu ancak bu alandaki olumlu değişimin etkisini göstermesinin uzun zaman aldığını vurgulamıştır.

Bu açıklama, Türkiye'de eğitim alanında yapılan tartışmalara daha serinkanlı ve veri temelli bakmamız gerektiğini gösteriyor. Çünkü kamuoyunda çoğu zaman sadece sorunlar konuşuluyor. Ancak uluslararası verilerde görülen iyileşme eğilimi yeterince tartışılmıyor. Oysa OECD'nin kendi değerlendirmesi de Türkiye'nin on yıldan uzun bir süre boyunca çoğu alanda PISA sonuçlarını iyileştiren az sayıda ülkeden biri olduğunu ortaya koyuyor. OECD'ye göre Türkiye'nin PISA 2022 sonuçları matematik ve fen alanlarında PISA'da şimdikiye kadar ölçülen en yüksek seviyeler arasında yer almaktadır. Özellikle matematik ve fen performansı 2006 ve 2015 sonuçlarına göre daha iyi görünmektedir.

PISA VERİLERİNDE TÜRKİYE'NİN YÜKSELEN GRAFİĞİ

Uluslararası ölçümler, eğitimdeki gelişmeleri ideolojik tartışmaların ve gündelik algıların ötesinde, daha objektif

ANALİZ HABER

Doç. Dr. Faik Tanrıkulu
- İstanbul Medipol
Üniversitesi

bir zeminde değerlendirme imkânı sunmaktadır. PISA gibi karşılaştırmalı araştırmalar, ülkelerin eğitim performansını belirli aralıklarla, ortak ölçütler ve standart yöntemler üzerinden ortaya koyar. Bu nedenle Türkiye'nin eğitimdeki seyrini değerlendirirken yalnızca kamuoyundaki tartışmalara değil, yıllar içinde oluşan bu ölçülebilir verilere de bakmak gerekir.

PISA 2022'de Türkiye matematikte 453 puan, fen bilimlerinde 476 puan, okuma becerilerinde ise 456 puan elde etti. Aynı testte OECD ortalaması matematikte 472, fen bilimlerinde 485, okuma becerilerinde ise 476 puandı. Evet, Türkiye hala OECD ortalamasının altında. Ancak asıl dikkat çekici olan, farkın yıllar içinde ciddi biçimde azalmasıdır. Matematikte Türkiye ile OECD ülkeleri arasındaki fark 2015'te 70 puan iken 2022'de 19 puana düştü. Fen bilimlerinde 2015'te 68 puan olan fark, 2022'de 9 puana kadar geriledi. Okuma becerilerinde ise 2015'te 62 puan olan fark, 2022'de 20 puana indi.

Bu tablo, yalnızca olumlu bir istatistiksel yükselişe işaret etmemektedir. Aynı zamanda Türkiye'nin eğitim performansında OECD ortalamasına doğru kademeli bir yakınsama eğilimini göstermektedir. Daha da önemlisi, PISA 2022'nin Covid-19 salgını sonrasında birçok ülkede öğrenme kayıplarının ve performans düşüşlerinin gözlemlendiği bir dönemde yapılmış olmasıdır. Buna rağmen Türkiye matematikte mevcut seviyesini büyük ölçüde korumuş, fen bilimlerinde

ise performans artışı sağlamıştır.

Sıralamalara baktığımızda da benzer bir iyileşme görülüyor. Türkiye, PISA 2018'de matematikte 79 ülke içinde 42. sıradayken, PISA 2022'de 81 ülke içinde 39. sıraya yükseldi. Fen bilimlerinde 39. sıradan 34. sıraya, okuma becerilerinde ise 40. sıradan 36. sıraya çıktı. OECD ülkeleri içinde de matematikte 33. sıradan 32. sıraya, fen bilimlerinde 30. sıradan 29. sıraya, okuma becerilerinde ise 31. sıradan 30. sıraya yükseldi. Yani katılımcı ülke sayısı artarken Türkiye her üç alanda da sıralamasını iyileştirdi.

Burada özellikle altı çizilmesi gereken husus şu: Türkiye yalnızca kendi içinde bir ilerleme kaydetmiyor, aynı zamanda küresel ölçekte rekabet ettiği ülkeler karşısında da konumunu güçlendiriyor. PISA gibi uluslararası ölçümler, ülkelerin eğitim sistemlerinin 15 yaşındaki öğrencileri gerçek hayat problemlerine, üretkenliğine ve küresel rekabet gücünün geleceğine dair stratejik göstergeler niteliğindedir.

Dolayısıyla bu verileri salt bir "sınav başarısı" olarak okumak eksik bir yaklaşımdır. Söz konusu sonuçlar insan sermayesinin, üretkenliğin ve küresel rekabet gücünün geleceğine dair stratejik göstergeler niteliğindedir.

TEMEL BECERİLERDE YENİ HEDEF: DAHA KAPSAYICI BAŞARI

Şüphesiz ki bu olumlu ivme, eğitim sisteminin tüm yapısal sorunlarından arındığı şeklinde yorumlanmamalıdır.

Mevcut uluslararası veriler, kat edilen mesafeyi teyit ederken bir yandan da stratejik müdahale gerektiren gelişim alanlarını net bir biçimde görünür kılmaktadır. OECD Skills Summit 2026'da Andreas Schleicher'in sunumunda dikkat çektiği üzere, Türkiye son yirmi yılda düşük performans gösteren öğrenci oranını azaltabilen ülkelerden biri olsa da hala 15 yaşındaki öğrencilerin yaklaşık yüzde 40'ı PISA temel yeterlilik eşiği olan Seviye 2'nin altında yer almaktadır. Aynı sunumda, Türkiye'nin tüm gençlerini temel beceri düzeyine çıkarabilmesi halinde bunun uzun vadede ekonomiye Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'nın (GSYH) yüzde 261'i düzeyinde katkı sağlayabileceği ve yaklaşık 5,8 trilyon dolar ek ekonomik değer anlamına gelebileceği ifade edilmiştir.

Bu nedenle Türkiye'nin eğitimdeki yeni hedefi yalnızca "OECD ortalamasını yakalamak" olmamalı; her çocuğu asgari yeterlilik düzeyine ulaştırmak ve üst düzey beceri grubundaki öğrenci oranını artırmak olmalıdır. OECD verilerine göre matematikte Türkiye'deki öğrencilerin yüzde 61'i asgari düzey olan Seviye 2'ye ulaşırken (OECD ortalaması yüzde 69), üst performans olan Seviye 5 ve 6'daki öğrenci oranımız yüzde 5'te (OECD ortalaması yüzde 9) kalmıştır.

Bugün yapılması gereken eğitimdeki hiçbir sorunu yok saymadan, uluslararası verilerle ispatlanan bu ilerlemeyi daha da güçlendirmektir. Şimdi asıl mesele, doğru yönde bu ivmeyi kalıcı, kapsayıcı ve Türkiye'yi yüksek beceri ekonomisine taşıyacak gerçek bir başarı hikayesine dönüştürmektir.